

Resensies

Johannes Calvyn aan die woord

De Boer, Erik A. & Van Stam, Frans P., eds. 2009.
Ioannis Calvini: scripta didactica et polemica. Vol. 4. Genève:
Librairie Droz. 158 p. Prys: €77,42. ISBN: 978-2-600-01286-7.

Resensent: L.F. Schulze
Emeritus, Skool vir Kerkwetenskappe,
Potchefstroomkampus, Noordwes-Universiteit

Sedert die laat-tagtigerjare werk die Internasionale Komitee vir Calvynnavorsing reeds aan 'n heruitgawe van die werke van Calvyn. Die magistrale werk van Baum, Cunitz en Reuss (1864-1900) het in sommige opsigte verouderd geraak. So byvoorbeeld het hulle nie tyd gehad om die notules van die kerkraad (*consistoire*) van Genève tydens Calvyn se verblyf te ontsyfer nie. Ondertussen is die notules se byna onleesbare handskrif wel toeganklik gemaak.

Die huidige uitgawe verskyn in sewe verskillende reekse, naamlik Institusie van die Christelike godsdienst (in die verskillende Latynse en Franse uitgawes daarvan), Eksegetiese werke, Kerklike geskrifte, Didaktiese en polemiese geskrifte, Preke, Briewe en Varia.

Die omvang van die werk het die verdeling daarvan onder verskillende medewerkers genoodsaak. Om egter die eenvormigheid van die heruitgawe te verseker, het die Komitee riglyne vir de hantering van die oorspronklike teks vasgestel. Dit bevat byvoorbeeld modernisering van die spelling, vermelding van alle Latynse en Franse uitgawes tydens die lewe van Calvyn, en so meer. Die geheel word voorafgegaan deur 'n Inleiding, wat óf in Frans, óf Duits, óf Engels geskryf is.

Die boek onder bespreking is die vierde deel van Reeks 4. Dit omvat naas 'n inleiding (p. ix-lxxii) Calvyn se *Twee briewe (epistolae duae* van 1537 – p. 1-119), en sy *Twee redes (deux discours* van 1536 –

p. 121-136). Die teks word gevolg deur twee tersaaklike aanhangsels, naamlik 'n uittreksel uit die rede van Farel tydens die Dispuut van Lausanne (1536) en ook 'n brief van Farel aan Capito, gedateer 5 Mei 1537 (p.137-147). Ten slotte is ook 'n kort tydtafel van gebeure met en om Calvyn vanaf Maart 1536 tot Maart 1537, gevolg deur 'n teks- en 'n naamregister. Die bladspieël is 'n vreugde vir die oog: elke vyf reëls van die teks is deurlopend genommer, onderaan kom eers, in klein letters, aanduidings van teksvariante, indien enige, en daaronder die deurlopend genommerde voetnote. Die boek, stewig gebind in helderblou linneband, is 'n eer vir Librairie Droz.

Vervolgens 'n kort historiese oorsig. Die eerste uitgawe van die *Institusie* het in Maart 1536 in Basel verskyn. Teen die helfte van April tot die einde van Mei volg 'n besoek aan Ferrara, waar Frans I se skoonsuster, Renée, Hertogin van Ferrara, simpatiek teenoor die hervormingsbeweging was. Hier het Calvyn twee briewe aan ou bekendes in Frankryk geskryf. Teen die helfte van Junie was hy self vir 'n kort besoek in Frankryk. Vanaf 1-8 Oktober 1536 het hy saam met Farel die Dispuut van Lausanne bygewoon. In Januarie 1537 skryf Calvyn 'n "Voorwoord aan die leser" by sy herbewerkte twee briewe en publiseer die bundeltjie kort daarna. Die oorspronklike geadresseerdes se name het verdwyn – dit het ope briewe aan Protestante in Frankryk geword waarin die eerste brief teen deelname aan Roomse rites (nikodemisme) maan en die tweede 'n afkeur om in Roomse ampte aan te bly.

In die boek staan die *Twee briewe* (1537) eerste en die *Twee redevoeringe* (1536) laaste. Die rede hiervoor is dat laasgenoemde nie uit Calvyn se pen kom nie. Tydens die Disputasie van Lausanne het die jong Calvyn by twee geleenthede die woord gevra – die eerste keer om die hervormers se reg om hulle op die Kerkvaders te beroep aan te toon en die tweede maal om die hele ontwikkeling van die Mis as afgodery sedert Hildebrand se optrede aan te toon. Alles wat op Lausanne gesê is, is deur vier sekretarisse (skriba's) op skrif gestel. By die afloop van die vergadering is die notules deur Viret bymekaargemaak en verwerk. In 1928 het A. Piaget opnuut die *Acta van die Disputasie van Lausanne* uitgegee. De Boer en Van Stam het Piaget se werk benut (p.123; ook bv. voetnoot 6 onderaan).

Calvyn het tydens die vergadering uit die vuis gepraat. Wat hierdie *Redes* egter so interessant maak, is die feit dat dit die eerste openbare toesprake van die jong Calvyn is, toe 27 jaar oud, waaroor ons beskik. Wanneer in berekening gebring word dat hy drie jaar tevore nog 'n regstudent in Orléans was, is sy kennis van die Kerkvaders verstommend.

Die boek bevat ook 'n lys afkortings, 'n uitgebreide literatuurlys en selfs 'n kort opsomming van die *Twee briewe* (p. lxxii-lxxxiv).

Die tekste is presies weergegee. De Boer en Van Stam is deeglike navorsers. Ongelukkig het die Engelse inleiding enkele spel- of tikfoute. Op p. 123 word J.K.S. Reid se voorletters verkeerdelik aangegee as J.S.K. Die inleiding lees ook soms stram vanweë onduidelike uitdrukkings en lomp taalgebruik.

Hierdie boek word nietemin hartlik aanbeveel. Reeks 4, deel 4 staan sy plek vol as die vyftiende boek in hierdie reeks.